

„Esélyt a szemnek” projekt

Megvalósító: Új Start Alapítvány és a Magyar Optikus Ipartestület A Látásért Alapítványa

Szakmai partner: Magyar Optikus Ipartestület

Pilot program helyszínei:

- Ároktő 2015.12-2016.04. - pilot
- Pere 2016.11.-2017.01. – adaptációs pilot

Pilot program támogatói:

- magánadományozók – szemüvegkeret (használt)
- Opimal Optika Kft – szemüvegkeret (új)
- Noptiker Kft – szemüveglencse
- Csáti Optika – önkéntes látszerész munka (Mezőcsát)
- LátLak Optika – önkéntes látszerész munka (Encs)
- Ároktő önkormányzata – önkéntes projektkoordináció és szállítás

A projekt célja:

Legfőbb cél felmutatni egy olyan szemüveg támogatási **modellt**, ami képes arra, hogy az optikus szakma mozgósításával és együttműködésével ingyen szemüveghez jussanak olyan magánszemélyek, akik hátrányos helyzetüknél fogva nem tudják megvásárolni a látásjavító eszközeiket.

Általános célja a projektnek a **figyelemfelhívás**, melynek következményeként tudatosodik a „szemüveg támogatás” jelenlegi rendszerét *helytelenítő* közgondolkodás.

Konkrét cél továbbá a jövedelmi szegénységben élők **szemüveghez** juttatása, úgy hogy közben **egészségtudatosabbá** is váljanak.

I. A probléma felvetése

A szemüveg támogatás körüli problémát a Polgár Alapítvány¹ munkáját követő segítők, helyi önkéntesek vetették fel először, még 2014-ben. Ez a probléma első ránézésre nem feltétlenül illeszkedett a programjaink közé, mindenképpen egy új irányt jelentett volna. Részben azért, mert bár voltak tapasztalataink az egyéni adományozás területén (lásd. Szegény falvak program), és ismertük az egyéni adományozás nehézségeit is, meg azt is, hogy hogyan lehet megvalósítani jól ezeket a programokat, az egészségügy egy új terület volt. Másrészt azért, mert egészségügyi szolgáltatásokhoz való viszonyra még az a jellemző, hogy kellő kitartással a rászorulóknak hozzá tudnak jutni ingyenes szolgáltatásokhoz, míg az élet más területén nem, bár azt is tudtuk, hogy ez távolról nézve van csak így.

De a jelzések egyre erősebbek lettek. Voltak olyan települések, ahol az örökletes szembetegségek miatt ez a kérdés égetőbb volt, mint máshol, és már nem csak a helyi önkénteseink jelzőrendszere villogott, hanem egyéni leveleket és kérelmeket is kaptunk. A

¹ A Polgár Alapítvány 2018-ban szétvált az Esélyt a szemnek! programot az Új Start Alapítvány viszi tovább.

közfoglalkoztatással, elindult az élet - halál harc a polgármester irodája előtt a közmunkáért, aki nem látott az nem kapott munkát, vagy megkapta, de nem tudta elvégezni a feladatát ezért kihullott. Ilyen és ehhez hasonló jelzések jöttek.

A figyelmünket mégis leginkább az a hír keltette fel, hogy a Gyerekesély programban, egy-egy kistérségi projekt keretében, a gyerekeket megvizsgálták és elkészítették nekik a szemüvegeket, ám azok nagy százalékban nem lettek jók. Hatalmas TÁMOP-os támogatás, túlárazott pályázati pénzeiről jött a hír, amit nem sikerült kielégítően felhasználni, de a legnagyobb probléma az volt, hogy nem látszott annak a lehetősége, hogy a program folytatódna, vagy beépülne az állami támogatási rendszerbe.

A probléma lassan kikerülhetetlenné vált, és akkoriban még az alapítvány egyik fontos feladatának gondoltuk a modell értékű programok kidolgozását, így a kihívás is lassan megszületett.

II. Háttérelmzés

Az első feladatunk a projekt megkezdése előtt az volt, hogy feltérképezzük ennek az egészségügyi és szociális problémának a hátterét. Jelzéseket tehát már kaptunk, de ezeket nem nevezhettük volna felelős szakmai indoknak, mélyebben utánajártunk az indokoltságnak. A lényeg, hogy mi magunk is tisztán akartunk látni az ügyben, fontosnak tartottuk, ha van támogató, vagy támogatási modell, azt megismerjük és az információt továbbítjuk a rászorulóknak. Továbbá fontos volt tudnunk azt is, hogy nincs-e valamilyen rés az egészségbiztosítás pajzsán, ahol mégis beférne a célcsoportunk, ha máshogy nem akkor pl. közmunkás jogcímen. Ha pedig nem találunk ilyet, még az is kérdés lehet, hogy a begyűjtött tapasztalatok és tudás alapján a Polgár Alapítvány-e az a szervezet, akinek egy ilyen programot el kell indítani.

A projekt indokoltságának vizsgálata és eredménye:

1. Ma Magyarországon **nincs szociális alapon működő egészségügyi OEP**(Országos Egészségbiztosítási Pénztár) **támogatás** szemüvegre.

Tapasztalataink:

- a. 2009-ig az optikai üzletekben lehetett érvényesíteni szemorvosi recept alapján, az OEP támogatást, aminek a rendszerét az alábbi indoklással dolgozta át az akkori szakpolitika *„Az ezekhez a szemüvegekhez nyújtott támogatás összege nagyon kicsi volt a szemüvegek valódi értékéhez képest. Egy szemüveg 25-30 ezer forintba kerül átlagosan, amit boltokban, szaküzletekben lehet kapni, mi 2-3 ezer forintot adtunk hozzá”* – mondta Dankó Dávid, az OEP főosztályvezető-helyettese. Tehát 2009-ben megszűnt a szociális alapon adható OEP támogatás, ami valóban nem oldotta meg már addig sem a szemüveghez jutást, de legalább létezett olyan embereknek, akik megelégedtek a „TB kerettel” és lencsével, így csupán 5-6 ezer forintból megoldható volt, hogy szemüveghez jussanak. Ezt az OEP nem így látta, tehát mivel nem tudta kellőképpen támogatni a szemüvegvasárlást, inkább be is

szüntette, majdnem teljesen. Már 2009 előtt is sok optika felhagyott az OEP kedvezmények nyújtásával (nem szerződtek az OEP-pel), inkább beépítették az árba és kedvezményként biztosították azoknak a vásárlóknak, akik hivatalos szemészeti recepttel jöttek hozzájuk.

- b. Az OEP honlapján találtam egy [listát](#) azoknak az optikai szolgáltatóknak a nevével és elérhetőségével, ahol még a mai napig igénybe lehet venni az OEP biztosította kedvezményeket. Az egész országban csak 29 helyen van OEP-pel szerződött optika, Borsodban, Nógrádban, Békésben, Csongrádban, Jász-Nagykun-Szolnokban, Somogyban és Szabolcsban, tehát az ország szegényebbik egyharmadán viszont egy sincs.
- c. Az OEP honlapján van egy olyan [lista](#) is, ami tartalmazza a támogatható optikai eszközök listáját, de az interjúimból kiderült, hogy ennek igénybevétele a gyakorlatban nem működik. Továbbá olyan mértékű látásromlásra érvényesíthető csak, pl. *közgyógy* igazolvánnyal, ami a gyengén látó (látási fogyatékos) kategória, ami nem fedi a teljes szemüvegigénylők spektrumát, sőt ez csupán elenyésző hányaduk.

Telefonos interjút készítettem a listán (1.b. pont) szereplő 24 optikai szolgáltató közül hárommal szűrőpróba szerűen. Kettőben évek óta nem készítettek OEP támogatással szemüveget, egyben egy távcső szemüveg készült több mint egy éve. Elmondásuk szerint a támogatás igénybevétele olyan körülményes volt, hogy végül az optikus adott kedvezményt a szemüvegre.

Az eljárás menete:

- *kiállítanak egy igazolást az elkészült és kifizetett szemüvegről,*
 - *amit csak a listában szereplő alkatrészekből készíthettek el,*
 - *csak szemorvosi OEP vény alapján*
- *az igazolással a vevő megkeresi az OEP-et,*
- *kérvényezi a támogatást írásban indokolással, saját szavaival, formanyomtatvány nélkül (ebből arra következtethetünk, hogy nem nagyszámú kérelem jut el végül az OEP határozati bizottságához) és*
- *az OEP elbírálja, meghatározza eseti jelleggel a támogatás mértékét*
- *és kifizeti azt a kérelmezőnek, ami általában csupán a*
 - *25%-át fedezi a tényleges költségeknek és*
 - *csupán +/- 6.00 D fölött adható,*
 - *csak olyanoknak, akik a közgyógy ellátásra a látásproblémájuk miatt érik el a jogosultsági szintet,*
 - *az átfutási idő, legalább 3 hónap*

Négy olyan optikát is megkerestem, akik nincsenek a listán, de tudomásom volt róla, hogy korábban adtak OEP kedvezményt. A jelentéktelen támogatás mellett a nehézkes ügymenet volt minden esetben az indok, továbbá az, hogy nagyon sok olyan követelménynek és beszámolásnak kellett megfelelni, ami nem volt arányban a jelentkező esetekkel. Elmondásuk szerint, ha valaki ma bemegy hozzájuk, hogy „TB szemüveget” szeretne, a megjelenésük alapján

döntenek úgy, hogy tájékoztatják a vevőt arról, hogy ilyen már nincs, vagy szó nélkül adnak 2500 Ft kedvezményt a szemüveg árából. Erre általában már informális polisi is van, az időseknek automatikusan adnak ilyen kedvezményt, ha erről említést tesznek.

- d. Összegezve a szemüveget a magyar egészségügy nem tekinti támogatható gyógyászati segédeszköznek, sem egészségügyi sem szociális alapon, pedig a felnőtt lakosság harmada biztosan szemüveggel lát csak jól. A jövedelmi szegénységben élők (munkanélküli, közmunkás, minimál béren foglalkoztatottak) közül azok száma, akik nem tudják a szemüveget megvásárolni, eléri a közel 600 000 főt. Érdekes eredménnyel járt 2013-ban a MTATK Gyerekesély-kutató Csoport kutatása, miszerint a hátrányos helyzetű kistérségekben, ahol a Gyerekesély programot elindították, majdnem kétszer annyi gyereknek volt látásproblémája, mint az országos átlag (hiv.:TÁRKI Háztartásmonitor 2012-es jelentésére), bár az is igaz, hogy az egyazon kistérségben lakó gyerekek attól függetlenül láttak rosszabbul, hogy a vizsgálatkor a család jó, vagy rossz anyagi körülmények között élt-e. (Pl. Vásárosnaményi kistérségben a 6,8%-os országos arányhoz képest 12,2%-nyi gyereknek volt látásproblémája, ebből a szegény gyerekeknél ez az arány 14,8%, volt, míg a nem szegény gyerekeknél 10,3%)²

2. Ma Magyarországon **nincs egészségügyi alapon működő szociális támogatás** szemüvegre.

Ebben a részben azt vizsgáltuk, hogy az önkormányzati, civil és egyéb szervezeteknek milyen tapasztalatai vannak a szemüveg támogatás területén, van-e program szinten működtetett gyakorlat.

- a. Magyar Máltai Szeretetszolgálat *Látás ajándékba* programja
- i. Az orvos missziós munkájukhoz kapcsolódik.
 - ii. Nem csak Magyarországon működik.
 - iii. Magyarországon főleg a Gyerekesély központi programhoz kapcsolódik³.
 - iv. Aszemész orvosi misszióhoz a szemüvegeket 2009 és 2013 között a felügyelt kistérségekben, a központi programhoz tartozó pályázatból biztosították.
 - v. 2011-2012-ben több mint 2000 szemüveg adományozását tulajdonítják a programnak.

²http://gyerekesely.tk.mta.hu/uploads/files/Vasarosnameny_helyzetfelfmeres_2013.pdf

³A Szeretetszolgálat 2010 őszén kapott felkérést, hogy kapcsolódjon be a térségi Gyerekesély projekteket kiemelt kísérő program munkájába, amelynek az utóbbi években az volt a feladata, hogy támogassa és végigkísérje a 2012-ben pályázó kistérségek projektjeinek előkészítését és megvalósítását. Az MMSZ felelősségi körébe nyolc kistérség tartozott, az ország három régiójából: az Abaúj-Hegyközi, a Bodrogközi, az Encsi (Észak-magyarországi régió); a Fehérgyarmati, a Vásárosnaményi (Észak-alföldi régió); valamint a Barcsi, a Kadarkúti és a Sellyei (Dél-dunántúli régió) s az ezekben található 238 településen kb. 180 ezer ember él, köztük több mint 40 ezer gyermek. 2016-tól 31 járás kísérésébe fogott a Szeretetszolgálat partnereivel, ahol több mint 700 településen mintegy 1 millió lakos él, akik közül csaknem 200 ezer gyerek. (<http://gyerekesely.maltai.hu/page/5>)

- vi. Akció jelleggel, hajléktalanokat és egyéb programjaik célcsoportját is támogatják, vagy kihangsúlyozzák a programjukat nevezetes időszakokban pl. a látás hónapja alkalmából.
- vii. 2016-ban a honlapjuk szerint 8db szemüveget ajándékoztak,⁴ ez persze nem jelenti azt, hogy ne lettek volna ilyen akcióik, de erről sem beszámolót sem egyéb információt nem sikerült begyűjtenem.
- viii. A szemész mozgó rendelőben vizsgál, az asszisztencia segítségével kiválasztják a keretet, egy központi helyen becsiszolják és kipoztázzák.
- ix. Arra vonatkozóan, hogy 2017-ben kiterjesztik-e a programot nem kaptunk választ
- x. Összességében a Máltai programjáról elmondható, hogy nem törekszik arra, hogy a programja, kiterjesztésre kerüljön, nincsenek állandó partnereik az adományozói oldalról, a program akciókban nyilvánul meg és általában ráépül valamilyen más Máltai megmozdulásra. Dr. Szalai László, szemész elkötelezett híve a programnak, képes önkénteseket mozgósítani, évek óta végzi a missziós munkát. Arra panaszkodik, hogy nem sikerül mozgósítani viszont a rászorulókat, pedig helybe mennek, művelődési házig sem jönnek el az ingyenes szűrésre. Ezért azt találták ki, hogy olyankor vizsgálnak, amikor más rendezvény is van.

A vizsgálatban érte őket kritika, mert a szemészeti vizsgálatok nem végezhetőek, ÁNTSZ előírások szerint, külső helyszínen, ott olyan vizsgálatok végezhetőek, aminek a végeredménye nem lehet receptfelírás, csupán javaslat arra vonatkozóan, hogy további orvosi ellátásra szüksége van-e.

Problémás továbbá az így elkészült szemüvegek beválásának visszakövetése, ill. a reklamációs ügyintézés, ha nem jó a szemüveg az érintettek nem tudnak segítségért hova fordulni, hiszen az orvossal csak egyszer találkoztak, az optikust nem is ismerik, aki esetleg felelősséggel tartozna az elkészült szemüvegért.

b. Gyerekesély program

- i. A központi programba kistérségi önkormányzati társulások pályázhattak különböző tevékenységekre, egyes kistérségekben a látásjavító szűrővizsgálat és a szemüvegtámogatás is része volt a komplex programnak. A program célja az volt, hogy TÁMOP-os forrásból kialakítsanak olyan gyakorlatokat, amik a gyerekszegénység elleni központi intézkedések alapját képezhetik majd és esélyt kapnak az országos kiterjesztésre. De ahogyan a Biztos Kezdet Gyerekházak úgy a szemüveg támogatás rendszere is csak addig működött, amíg

⁴<http://www.maltai.hu/cikk/hir/2502><http://www.maltai.hu/torteneteink/tartalom/2375>

futotta a túlárzott pályázati forrásból. A metódust a Máltai Látás ajándékba programtól vették át, hiányosságaival együtt.

- ii. Interjút készítettem Dr. Újvári Tamás szemésszel, aki a Mezőcsáti kistérségi Egészségfejlesztő Központjában rendel és éppen abban az időben került oda, amikor az első szemészeti problémák jelentkeztek a gyerekeknél, akik ebben a programban jutottak szemüveghez. Az orvos problémásnak érezte azt a tényt, hogy nincsen, vagy nehezen fellelhető a felelős, aki hibázik. Azt is elmondta, hogy fontos, hogy a szemüveg elkészítése után lehetőséget kapjon a beteg arra, hogy jelezze, ha valami problémája van. Felkértem őt a pilot program szakmai felügyeletére, amit csak abban az esetben vállalt el, ha a támogatottak az OEP ingyenes szemvizsgálaton vesznek részt, egyrészt azért, hogy a projekt bevezesse őket az egészségügyi ellátó rendszerbe, másrészt azért, hogy az felírt receptért az orvosok vállalhassák a felelősséget. A szemész és az optikus is rendelkezik felelősségbiztosítással olyan esetekre, amikor hibáznak és kötelességük azt kijavítani. Az ingyen kapott szemüvegeknél erre nincs lehetőség.
 - iii. Az mezőcsáti optikussal is interjútam, az akkor már évek óta lezárult, Mezőcsáti Gyerekesély program tapasztalatairól. Leginkább kifogásolhatónak szintén a szakmai felelősség hiányát mondta. A gyakorlat az, hogy a szemüveg készítésénél gyerek szülője is jelen van, hiszen ő az, aki segít a kiválasztásban, ő az, aki meghallgatja a használatra vonatkozó előírásokat és ő az, aki ezek után felügyelheti a használatot. A szemüveglencse becsiszolása után a szemüveget rá kell pontosan illeszteni az arcra, ezért sem értették, hogy hogyan lehetett az, hogy a kész szemüvegeket kipoztázták, a szemüveg beállítása nélkül.
 - iv. Minden hibája ellenére azokon a településeken, ahol a szűréseket elvégezték és szemüvegeket is adtak a gyerekeknek, egy új minőséget hoztak létre. A gyerekek fele használta az elkészült szemüvegét és azon gyerekek szülei, akik végül nem lettek szemüvegviselők, is kaptak egy jelzést arra vonatkozóan, hogy a szemészeti probléma fennáll, a szemüveg viselése javasolt lenne és ebben az ügyben nekik, mint szülőknek felelősségük is van. Tehát pl. Ároktón, ahol egy örökletes szembetegség miatt sokan kényszerülnek szemüvegre, sokáig emlegették, hogy az iskolából minden gyerek, akinek kellett, csináltak szemüveget. Amikor mi ezt a felmérést végeztük azt tapasztaltuk, hogy szülők első körben a gyerekeiknek biztosítanak szemüveget és csak utána vesznek saját maguknak, ami általában nem következik be, de azt mindegyikük elmondta, hogy felelős szülőként, fontos nekik a gyerekek látása.
- c. Vöröskereszt és az Magyar Optikus Ipartestület (MOI) közös kezdeményezése

- i. A MOI és a Vöröskereszt modellje volt a legsikeresebb modell, itt sikerült leginkább kiküszöbölni a lehetséges hibákat.
 - ii. A Vöröskereszt az anyaotthonokban élő anyáknak szeretett volna szemüveget adományozni, megkeresték a MOI alapítványát, hogy legyenek ennek a programnak a támogatói.
 - iii. A Vöröskereszt összegyűjtötte a támogatottakat, akik egy helyen laktak, együtt elmentek szemészetre és a recepttel a MOI partneroptikájába.
 - iv. A MOI elküldte az adomány kereteket az optikába, ott kiválasztották a megfelelőt és visszaküldték az egyik vezető MOI tisztségviselő lencsegyárába, ahol becsiszolták a lencsüket.
 - v. A szemüvegeket a partneroptikában adták ki a támogatottaknak, ahol garanciát is vállaltak rá.
 - vi. A MOI kedve megjött a szemüveg támogatáshoz, ám a Vöröskereszt nem bizonyult kitartó partnernek. A MOI csalódott, hogy nem tudják folytatni ezt a támogatási módszert, mert nem találtak olyan partnert, aki „szállítaná” a célcsoportot és program mögé kitalálná a tisztiorvosi, a jogi és adózási védőhálót. (Ezek lettünk mi!)
- d. A Gyermekétkeztetési Alapítvány és a Látszerész Szövetség közös akciója
- i. A MOI mellett a Látszerész Szövetség a másik nagy szakmai egyesülés. A háttérkutatásunk ideje alatt jelentette be a Gyermekétkeztetési Alapítvány, hogy a látszerészekkel közösen 1000 hátrányos helyzetű gyereket szeretnének támogatni szemüveggel. Céljaik között szerepelt, hogy mozgó szemvizsgáló labort indítsanak a legszegényebb településekre. Mozgó rendelő felszerelésének költségét 4,5M forintot adományozóktól várták.
 - ii. Perei tapasztalatok alapján a modell a következő:
 - 1. Helyi civil szervezetek megkeresik a programot, hogy ők is szeretnének szemüveget a rászoruló családjaiknak.
 - 2. A megállapodás megszületik.
 - 3. A kiválasztott településre elküldenek egy egyszerű diagnosztikai eszközt, amivel egy laikus is ki tudja szűrni azokat a gyerekeket, akiknek biztosan nem kell szemüveg, az összes többi gyereknek felajánlják a további szemvizsgálatot.
 - 4. A vizsgálatot Budapesten végzi egy neves gyerek szemész.
 - 5. Az utazást a helyiek szervezik meg, de a költségeiket a program állja.
 - 6. Peréről összesen 9 gyerek 2 turnusban érkezett Budapestre a legkisebbekkel szülők is érkeztek.
 - 7. Ebédet és nagyon alapos szemvizsgálatot kaptak.
 - 8. Ott az orvos rendelőjében lehetett kiválasztani a keretet.
 - 9. Amit az elkészülte után, kipostáztak a gyerekeknek.
 - iii. A módszer hasonló, mint amikkel már találkoztunk. Azok a hibáival hiányosságaival nem számol, sőt a mozgó rendelővel még inkább

belemeget az eddig tapasztalt ingoványba. Nem tanult a program a Máltai, vagy a Gyerekesély program mínuszaiból, miért is kellett volna tanulnia belőle, hiszen, ha csak a Gyerekesély, vagy a Málta indikátorait olvassa, abból nem derülnek ki a hiányok, hiszen ilyenek a pályázati beszámolók, nem mutatnak objektív képet a történekről, az utánkövetés, vagy a fenntarthatóság meg már *általában nem érdekel senkit*.

- iv. A program kezdete óta több mint egy év telt el, de nem hallani a „településeinkről”, hogy tömegesen jutnának szemüveghez a program segítségével a gyerekek, az egyetlen fellelhető híradásban⁵, ahol az eredményekről számolnak be, éppen a peregyerekek vannak feltüntetve.
- e. Egyéb tapasztalatok, esettanulmányok
 - i. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a szemüveg támogatás a szociális szférában nem terjed ki a felnőttekre, csak néhány elszigetelt esetben (Máltai-hajléktalan, Vöröskereszt- anyaotthonban lakó). Mi a helyzet azokkal a tömegekkel, akik felnőttek és nincs pénzük szemüvegre, most éppen közmunkások, családfenntartók. Az OEP-re nem számíthatnak, a karitatív szervezeteknek ők túl nagy falat, a gyerekekkel egyszerűbb és kevesebben is vannak, és fundraising is könnyebben építhető rájuk. Akkor kinek a dolga segíteni rajtuk? Az önkormányzat a többségük foglalkoztatója, a gond csak az, hogy nem teljes jogú munkavállalók a valóságban és jogilag sem, hiszen nem vonatkozik rájuk a munka törvénykönyve. A közmunkások tömegei, akinek védőszemüveg jogcímen a munkáltató feladata lehetne a törvény szerint pl. a computerhez biztosítani szemüveget, nem igen számíthatnak az önkormányzatra. *Ez persze csak egy hipotetikus felvetés, hiszen nemhogy a szemüveg egy pohár védővíz a legnagyobb kánikulában, vagy egy meleg sapka a legnagyobb hidegben sem jár a „büntetésüket töltő” közfoglalkoztatottaknak. Esetleírásokat szintén csak a hivatalos móka kedvéért vettünk fel, hogy hihető legyen az, amit mindenki pontosan tud.*
 - ii. Interjú készítettünk hat ároktői lakossal, akik évek óta nem tudtak szemüveget készíttetni maguknak. Összességében elmondható, hogy folyamatosan gyűjtenek a szemüvegre, de sosem érnek a végére. Minden megkérdezettnek volt felírt receptje, de 2-5 éve nem sikerült kiváltani. A régi szemüvegeket javíttatják, vagy gumival erősítik a fejükre. Olvasó szemüveget nem tudnak kiváltani, akinek van jelenleg is szemüvege, az csak távolra készítette el, hogy legalább közlekedni tudjon. A megkérdezettek mindegyike arról számolt be, hogy nagyon nehezen tudnak elolvasni egy levelet, a szemük hamar elfárad,

⁵<http://www.gyea.hu/program.php?programID=58>

mindegyikük fejfájásra, szédülésre panaszkodik. A mindennapi életben korlátozza őket a szemüveg hiánya. Az egyik középkorú férfi, akinek a 4 gyereke is szemüveges, olyan nagy dioptriával lát csak jól, ami a munkavégzésben is gátolja, közmunkát csak akkor tudnak neki biztosítani, ha lesz jó szemüvege.

- f. Mit gondol erről a problémáról a közvélemény, lenne-e társadalmi támogatottsága egy ilyen jellegű támogatásnak?
Ennek a kérdésnek a feltérképezésére hirdettük meg 2015 karácsonyán a használt szemüveg gyűjtési akciónkat (ami azóta is tart, szemüvegeket külföldről is küldenek nekünk). A támogatói körnek (KLUB rádió, és egyéb hirdetések) nagyon tetszett az akció, lelkesen hozták hozzánk a különböző minőségű szemüvegkereteket.

Háttérelmzés összefoglalva

A szemvizsgálat ingyenes, bár nagyon sokat kell rá várni, min. egy hónapos a várólista pl. Mezőcsáton. A szemüvegek ára - nem extrém magas dioptriával – 20.000 Ft-nál kezdődik, akciósan ez elérhető 15.000 Ft-ért is, általában októberben, a látás hónapjában. A rászorulóknak azonban még ennyit sem tudnak kigazdálkodni a közmunkáért kapott bérből, vagy segélyből. Első körben a gyerekeknek veszik meg a szemüveget a családok. A szemüvegekre igénybe vehető OEP, vagy önkormányzati támogatás nincs.

A szemüveg karitatív alapú támogatása nem folyamatos. Működő szemüveg támogató programok egészségügyi, tisztiorvosi és jogi szempontból is megtámadhatók.

III. Pilot

A Polgár Alapítvány és a MOI a Látásért Alapítvány „Esélyt a szemnek” projekt tevékenységei:

1. Interjúzás a célcsoportban, esetleírások és háttért kutatás - 2015. november
2. Szemüvegkeret gyűjtés – 2015. december
 - a. kampány karácsonykor, a magánadományozók megszólítására a társadalmi támogatottság felmérésére
 - b. 400 beérkezett szemüveg – ebből 117 szemüvegkeret, javítás és fertőtlenítés után, továbbadományozható
 - c. támogató partnertől 96 db új szemüvegkeret
3. MOI bevonása a projekt megvalósításába, 2015. december-január
 - a. interjú, a támogató igényeinek felmérésére
 - b. más szemüveg támogató projektek átvilágítása, tapasztalatok összegzése
 - c. javaslatétel a projektmegvalósításra,
 - i. adományozottak kiválasztásának kritériumrendszere
 - ii. adományozási folyamat szereplőinek feladatai,
 - iii. időbeli ütemezés

iv. sikerkritériumok meghatározása

4. **Pilot projekt lebonyolítása** - 2015. február-március

- a. kiválasztott település Ároktő (itt korábban volt egy gyerekeket érintő szemüveg támogatás, EU-s pályázati forrásból)
- b. támogatottak száma 31 fő
- c. kihelyezett adomány - 39 db elkészített szemüveg (keret+keményített antireflex réteggel ellátott szemüveglencse pár) – piaci értéke kb. 1M Ft
- d. önkéntesek
 - i. látszerész (ingyenesen biztosította a szemüveg illesztését, a lencsék becsiszolását, az adminisztrációt és az optikai helységet és a műhelymunkát) - 60 munkaóra
 - ii. helyi koordinátor (ingyenesen biztosította az előre meghatározott kritériumrendszer szerint a 31 legrászorultabb támogatott kiválasztását, tájékoztatását és a teljes támogatási folyamat koordinálását, aminek része volt az kapcsolattartás az egészségügyi intézménnyel, az optikával a támogatottakkal és az Alapítvánnyal, továbbá az ő feladta volt a projekt dokumentálása és utánkövetése) 80 munkaóra
- e. támogatási folyamat (minden úgy zajlik, mintha az adományozott vásárló lenne, ez fontos elem és üzenet):
 - i. adományozott tájékoztatása a rá váró feladatokról, ehhez egy adományozói füzetet kapott, ami a teljes folyamatot végigkíséri, tartalmazza az információkat arról, hogy (mellékletben minta)
 - hol a legközelebbi szakrendelő, oda hogyan jelentkezhetsz be, milyen a rendelési idő,
 - melyik a támogató optika (lakhelyéhez legközelebbi), hol találja, mikor van nyitva, elérhetőségek
 - miért fontos a rendszeres szemvizsgálat,
 - ii. a füzetrel egy bejelentett időpontra elmegy a támogatott a szakrendelőbe, ott elvégzik a szemvizsgálatot, a szakorvos kiadja a leletet és kitölti a támogatói füzetet
 - iii. a füzet tartalmazza a következő lépést, elirányítja az optikába, ahol választhat az adomány keretek közül (213 fajta)
 - iv. az optikus megrendeli a kiválasztott keretbe az adomány szemüveglencsét a támogatótól, becsiszolja és értesíti a támogatottat
 - v. legvégül kiadja az adomány szemüveget úgy, hogy közben ellenőrzi, hogy minden rendben van-e, igazítja a szemüveget és tájékoztatja a szokatásról, a használatról

5. Beszámoló a MOI közgyűlésén az elért eredményekről, a modell tapasztalatairól.

6. A PAE projektvezetőjének és a MOI képviselőjének találkozója a tapasztalatok és a folytatás megbeszélésére. 1.sz. együttműködés

7. **Adaptáció** 2016. november - 2017.február, ezzel a projektelemmel azt vizsgáljuk, hogy hogyan tudjuk átvinni a már kipróbált modellt egy másik településre, mennyi információ szükséges ahhoz, hogy a következő településen is sikeres lehessen a

kezdeményezés. Az adaptációs folyamat lekövetésére Google Drive-on adaptációs naplót vezetnek a szereplők.

- a. Pere településre az InDaHause Hungary hívta a projektet, ők ajánlkoznak arra, hogy az adaptációs követésben segítséget nyújtanak.
- b. A cél az volt, hogy ellenőrizzük, az indikátorok megadott időn belül teljesíthetőek-e:
 - i. megfelelő mennyiségű szemüvegkeret begyűjtése
 - ii. megfelelő mennyiségű szemüveglencse biztosítása
 - iii. min. egy helyi optikus partner bevonása önkéntesként
 - iv. 33 fős támogatott is kör kiválasztása, tartaléklistával
 1. már meglévő és a helyi sajátosságokat figyelembe vevő kiválasztó mátrix elkészítése
 2. a perei adománygyűjtő munkacsoport (helyi szerveződés) egységes álláspontjának kialakítása a támogatásra jogosultak köréről
 - v. minden főnti elem időkorlátjának meghatározása
- c. Tapasztalatok 2017 februárjáig. Az adaptációs folyamatot jól tudjuk elemezni, mert folyamatosan monitorozzuk a Perén történeteket (adaptációs naplóval és heti riporttal látszerésztől és helyi kapcsolattartótól), az első körben kiválasztott 33 főből 8 fő nem tudta igénybe venni a szemüveg támogatást, helyettük a tartaléklistán lévők kaptak szemüveget. Perén a rászorulóknak nem számíthattak az önkormányzat segítségére, sokkal jobban tudtuk így modellezni a programot, mint Ároktőn, ahol pl. az utazáshoz az önkormányzat és a helyi önkéntes segítő is minden segítséget megadott. Az utazást és az időpontokat direkt nem szervezte meg a Polgár Alapítvány, mert úgy véljük, hogy most is, mint minden adományozói programunknál érvényesülnie kell valamilyen öngondoskodásnak és saját felelősségnek. A perei adományozói munkacsoport még nálunk is szigorúbb volt ebben a témában, véleményük szerint a legrászorultabb ember is el tud jutni min. egy alkalommal Encsre, hogy a szemét megvizsgálják.
- d. Encsen még rosszabb a helyzet szemvizsgálat terén, mint Mezőcsáton volt. A cigányok nem szeretik a szemészt, nem szeretnek hozzá menni, Szikszóra szívesebben mennek, az ottani kórházban hamarabb is kapnak időpontot, így inkább oda mennek. De amikor híre ment, hogy az önkéntes optikus, egyébként optometrista is többen inkább őt választották
- e. Az optikus önkéntes itt is nagyon elköteleződött a program mellett, olyannyira, hogy sorra vizsgálja is ingyen a pereieket, ami torzítja a programot, de meg is oldja azt, ill. új alternatívát jelent a nehézkesen elérhető szemészeti vizsgálat helyettesítésére.
- f. Február elejéig 20 embernek készült el egy vagy két szemüvege, egyiküknek garanciálisan javítani is kellett egy szemüveget, amit szontén az optikus a lencsegyártóval egyeztetve meg is oldott.
- g. A szemüveggel támogatottak névsorát kifüggesztettük a perei közigazgatási intézményekbe, hogy a helyi kiválasztó (adománygyűjtő munkacsoport)

csoporthatározások nyilvánosak lehessenek, ezzel megelőzve a vitákat és a helyi konfliktust, ez egy új elem és nagyon jól vizsgáljuk.

- h. Az időkorlátot befolyásolja, hogy az optikus a lencsét nem maga csiszolja, mint Mezőcsáton, hanem a kiválasztott keretet beküldi a lencseadományozó gyárnak (itt már két partner van, csatlakozott a programhoz a HOYA Magyarország is!) ott becsiszolják és a kész szemüveget visszaküldik az encsi optikusnak, ez megkétszerezi az elkészítés határidejét, de mivel az optikák fele ezzel a módszerrel dolgozik az adaptációs folyamatban fontos volt ezt is kipróbálni.
8. Kiértékelés, visszakövetés és fenntarthatósági
 - a. vizsgálat fél évvel az Ároktői projekt lezárása után elégedettség mérés és visszakövetés a támogatottak körében, Elmondható, hogy a projektben részt vevők 96 %-a teljesen elégedett az elkészült szemüveggel. 90%-uk úgy nyilatkozott, hogy a szemüvegviseléshez és a szemvizsgálathoz is megváltozott a hozzáállása, de az is látszik, hogy a szemüveget továbbra sem tudják önerőből megvásárolni. A következő visszakövetés esedékes egy és két év múlva.
 - b. A fenntarthatóságot az MOI-val kötött együttműködés biztosítja, olyannyira elköteleződtek a program mellett, hogy az alapítvány egyik munkatársát meghívták a MOI A Látásért Alapítvány kuratóriumába. A 2017-es stratégiát pl a MOI tagságon belüli fundraising tevékenységet már együtt alakítjuk ki.
 9. A projekt kommunikációja, országos média megjelenés a fenti időszakig, szakmai fórumok tájékoztatása
RTL Híradó riport: <http://rtl.hu/rtlklub/hirek/ingyen-kapnak-szemueveget-a-raszorulok>

Visszakövetés videók: https://www.youtube.com/watch?v=w_FVdvBSwzA

<https://www.youtube.com/watch?v=irVyrMWiD-Q>

Optika Magazin: <http://www.optikaimagazin.hu/eselyt-szemnek-szolidaritasi-akcio-jo-latashoz-valo-egyenlo-hozzaferesert/>

Együttműködések

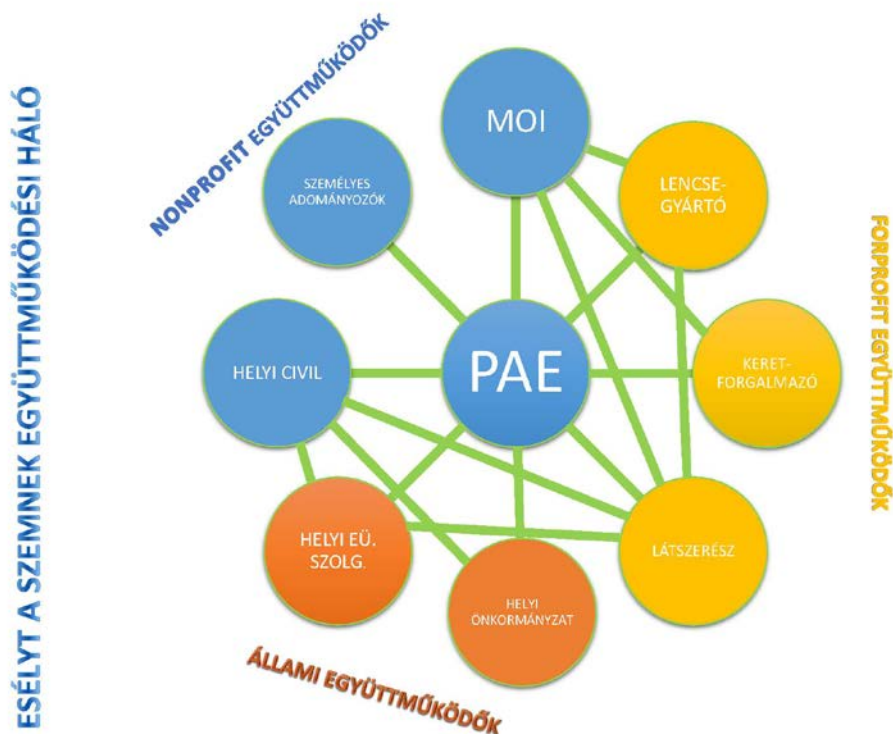
Az „Esélyt a szemnek” programunk egyik fő célját úgy fogalmaztuk meg, hogy **együttműködések kialakításával** szemüveghez juttasson olyan embereket, akik anyagi helyzetük miatt erre önerőből nem képesek. Az együttműködés témának ezért szentelünk egy külön részt, mert úgy gondoljuk, hogy ennek a projektnek ez az erőssége.

Az a véleményünk, hogy a mellett, hogy az „Esélyt a szemnek” projekttel egy civil kezdeményezésre épülő szemüveg támogatási modellt sikerült letenni az asztalra, egy másik modellt is alkottunk, aminek a lényege, hogy hogyan építsünk fel egy új sokszereplős civil-for-profit-állami együttműködést. Mindkettő alapja a módszeres és mindenre kiterjedő elemzés és valamennyi szereplő igényeire nyitott szemlélet.

Ez a projekt attól lett jó és kiterjeszhető, mert a partneri háló teljes és tényleg védőháló, ami megvédte a szereplőket a kudarctól. Amikor elkezdtek a közös munkát megnéztük, hogy ezen a területen milyen hasonló célú projektet valósultak meg, és azoknak mik voltak az erősségei és gyengeségei. A legtöbb esetben azt tapasztaltuk, ha vannak is partneri kapcsolatok, azok nem eléggé széleskörűek, körülírtak, vagy nem eléggé megbecsültek, ezért a projektek nagyon drágák, éppen ezért fenntarthatatlanok, kiterjesztésre alkalmatlanok. Amikor ebben a programban együttműködő partnerekről beszélünk csak Ároktó esetében 7 egymástól teljesen független partnert találunk, mind a 7 partnerrel kapcsolata van a Polgár Alapítványnak, de minden egyéb partner kapcsolódik min. még egy másikhoz, max. háromhoz. A partnerek kapcsolódási mechanizmusait leköveztük, és kialakítottunk rájuk a poliszit. Ha ezt a programot egyedül kellett volna végigcsinálnunk, a mi próbálkozásunk is fenntarthatatlanul sokba került volna, így viszont a partnerek beleadták a „feleslegeiket”, ebből teremtettünk közösen új értéket.

Együttműködési háló:

1. Új Start – Magyar Optikus Ipartestület a Látásért Alapítvány
2. MOI – lencsegyártó cég – Új Start
3. MOI – keretforgalmazó cég – Új Start
4. MOI – látszerész – Új Start
5. Látszerész – helyi civil szerveződés
6. Új Start - helyi civil szerveződés
7. Új Start - helyi egészségügyi szolgáltató
8. Helyi civil szervezet – helyi önkormányzat
9. Új Start – magán adományozói kör

Összegzés

Az „Esélyt a szemnek” projekttel egy civil összefogásra épülő, szemüveg támogatási modellt sikerült letenni az asztalra. A projekt komplexitása abban rejlik, hogy a projekt folyamatban minden szereplő igényeit figyelembe tudtuk venni, azokra gyorsan reagálva képesek voltunk az optimális hatás elérésére. Ez a projekt igények találkozása, igény a támogató és a támogatott részéről a Polgár Alapítványnak ebben a folyamatban az volt a dolga, hogy kitalálja, milyen módszer mentén válhat ez a kapcsolat sikeressé. Az alapítványunk adományozói projektjeinek a sajátossága, hogy igyekeznek a szereplőket bevonni a folyamatokba, ezzel egy új adományozói és adományozotti státuszt teremtve bevezetni egy másfajta kríziskezelő eljárást (adományozói kultúra). A „szűrőbuszos, levélben kipoztázott” ingyen szemüveg módszere nem vált be (uniós pénzből finanszírozva kipróbált, nem fenntartható modell), a betegek nem ismerik meg a szemorvost, nem tapasztalják meg a szemüveg rendelésének folyamatát, hogy mit várhatnak el, hol találja a legközelebbi szakembert, nem válnak kompetensé, stb.

Hiszünk abban, hogy igazán sikeres adományozói folyamatok bemutatásával újra motiválhatóak lesznek a potenciális támogatók, akik az elmúlt időszakban elveszítették a bizalmukat az adományozó szervezetekben, továbbá a támogatottakat „felnőttként” kezelve bevezethetünk egy új minőséget az adományozásban.

A Program 2017-ben Civil Díjas lett a Legjobb Együttműködés kategóriában. Jelenleg minden nagyobb lencsegyártó és a keretforgalmazó a partnerünk. Azon dolgozunk, hogy a programban minden szereplő nyertesnek érezze magát, ezért nagyon alapos vizsgálatnak vetünk alá minden projektet és minden résztvevő elégedettségét mérjük. A kiterjesztés maximuma 2018-ban havonta 180 szemüveg kiadományozása a jelenlegi keretszerződések ennyire adnak lehetőséget és ennyi amit önkéntes munkában képesek vagyunk vállalni. A további kiterjesztés humán erőforrás biztosítását igényli.

Terveink:

- évente 1000 szemüveg adományozása
- eljutni a 100 legszegényebb faluból évente legalább 20-ba
- évente legalább három média megjelenés országos médiumban aminek a célja
 - felhívni a figyelmet a problémára, amit egészség-méltányosságnak neveztünk el
 - felhívni a figyelmet a rendszeres szemészeti vizsgálat fontosságára
 - felhívni a figyelmet az egyéni adományozásra, mint az adományozási kultúra reformjára
 - felhívni a figyelmet az adományozással kapcsolatos együttműködések fontosságára, amivel az adományozói modell fenntarthatóvá válik

Szemüveglencse adományozók:

- Essilor Magyarország
- Hoya Magyarország
- Noptiker KFT
- Zeiss Magyarország

Szemüvegkeret adományozók:

- Licon KFT
- Optimall KFT
- Trendmaker KFT
- NOKI
- látszerész üzletek
- magánadományozók

Önkéntes látszerész üzletek:

• Csáti Optika	2015	Mezőcsát	Ároktő
• Látlak Optika	2016	Encs	Pere
• Írisz Optika	2017	Sellye	Piskó
• Iris Optika	2017	Komló	Kishajmás
• Szinva Optika	2018	Szikszo	Alsóvadász
• Szinva Optika	2018	Szikszo	Kázsmárk
• Gyöngyszem Optika		Mátészalka	Kántorjánosi
• Lát-Lak Optika	2018	Encs	Fony

Díjak:

- [Civil Díj 2017](#) Legjobb együttműködés kategória
- [NLCafe](#) Ország legjobb civil szervezete döntős

Médiapartner:

- Optika Magazin

Támogatottak száma:

• Ároktő	31 fő	39db szemüveg
• Pere	32 fő	42db szemüveg
• Piskó	33 fő	48db szemüveg
• Kishajmás	33fő	46 db szemüveg
• Alsóvadász	33fő	42db szemüveg
• Kázsmárk	33fő	40db szemüveg
• Kántorjánosi	30fő	folyamatban
• Fony	23fő	folyamatban